

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ, АРХЕОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ**

**ЕТАПИ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ
КОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ
У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: здобувач 4 курсу 07-441 групи
Спеціальності 014 Середня освіта
Спеціалізація 014.03 Історія
Освітньо-професійної програми
Середня освіта (історія)
Мельник Олександр Сергійович

Керівниця

кандидатка історичних наук,
доцентка Михайленко Г.М.

Рецензент

учитель історії та правознавства вищої
кваліфікаційної категорії
Сокл О.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ	5
РОЗДІЛ 2. ЕТАПИ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У СВІТІ.....	10
2.1. Етапи та регіональні особливості колонізаційної політики Великої Британії.....	10
2.2. Розвиток французької колоніальної експансії, її розквіт та падіння.....	13
2.3 Етапи та регіональні особливості колонізаційної політики Німеччини.....	17
2.4 Колоніальні конфлікти та недоліки колоніалізму.....	22
РОЗДІЛ 3. ВІДОБРАЖЕННЯ ПИТАННЯ ПРОВАДЖЕННЯ КОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ДЕРЖАВАМИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ.....	27
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34
ДОДАТКИ.....	39

ВСТУП

Колоніальна політика Європи є однією з найважливіших тем у світовій історії, яка мала великий вплив на розвиток не тільки самої Європи, але й країн Африки, Азії та Америки. Ця тема стала особливо актуальною в зв'язку з розширенням шкільного курсу історії, який передбачає вивчення не тільки національної історії, але й світової.

У даній кваліфікаційній роботі буде розглянуто дослідження колоніальної політики Європи, її причини, наслідки та вплив на розвиток світу. Особливу увагу приділяючи питанням, пов'язаним з включенням цієї теми в шкільний курс історії, який є важливим інструментом виховання нового покоління, свідомого своєї історії та здатного аналізувати та розуміти світові процеси.

Тема є дуже **актуальною**, оскільки вона стосується складної історії взаємовідносин між Європою та країнами, що були колоніями, а також показує наслідки цієї політики для сучасного світу. Дослідження такої теми дозволить краще зрозуміти розвиток сучасного світу, зокрема, розуміти проблеми і складнощі, з якими стик

Метою роботи є дослідження теми колоніальної політики Європи в шкільному курсі історії, зокрема розгляд етапів та регіональних особливостей.

Окреслена мета вимагає розв'язання низки **завдань**, а саме:

- оглянути історіографію за темою кваліфікаційної роботи;
- розглянути головні етапи та регіональні особливості проведення колоніальної політики у світі зокрема періоди та регіони, що були під впливом колоніальної політики;
- розглянути взаємодію колоніальної політики з іншими процесами, що відбувалися в Європі в той час;
- визначити головні недоліки колоніалізму;
- окреслити відображення питання проведення колоніальної політики європейськими державами у шкільному курсі історії.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є висвітлення міжнародної політики у шкільному курсі історії.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є колоніальна політика Європи, її історія, політичні, економічні та соціальні наслідки для країн, що були колоніями, та сучасне включення цієї теми в шкільний курс історії.

Хронологічні межі роботи обумовленні століттями колоніальної експансії: з XVI по XIX ст. – саме в цей період було колонізовано дуже багато земель.

Територіальні межі роботи обумовленні країнами колонізаторами та територіями, які саме були колонізовані європейськими країнами, а саме: Індія, Пакистан, Бангладеш, М'янма, Малайзія, Сінгапур, Шрі-Ланка, Австралія, Нова Зеландія, Південна Африка, Канада, США, Ірландія, Азію в тому числі Індію та Китай, Австралію та Океанію. Крім того, існували території, які не стали колоніями, але були під впливом європейських держав, наприклад, такі країни, як Японія та Корея.

РОЗДІЛ 1.
ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ
КОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ У
ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ

Дослідження колоніальної політики є важливим для розуміння історії та наслідків колоніалізму, який змінив політичну, економічну та культурну карту світу. Колоніальна політика була характеризована практикою використання сили, експлуатації та підкорення колонізованих народів та територій.

Вивчення історичних фактів колоніальної політики допомагає розкрити причини та механізми колонізації, а також виявити наслідки, які вона залишила за собою. Ці наслідки можуть бути економічними, соціальними, політичними та культурними. Наприклад, вплив колоніальної політики на економічний розвиток колонізованих країн, вплив на культуру та національну ідентичність, а також на соціальні та політичні структури колонізованих народів [3; 9].

Огляд колоніальної політики також допомагає зрозуміти взаємозв'язок між колоніальним періодом та сучасністю. Багато проблем, з якими сьогодні стикаються багато колонізованих країн, мають свої корені в колоніальному періоді, такі як бідність, нерівність, політична нестабільність та корупція.

Після розпаду колоніальних імперій виникли численні виклики для нових держав, такі як економічний розвиток, створення національної ідентичності та вирішення соціальних проблем. Ці виклики вимагали нових підходів до політики та правління [14].

У цьому контексті проведення досліджень про наслідки колоніальної політики було дуже важливим завданням. Дослідники звертали увагу на різні аспекти наслідків колоніалізму, такі як національна ідентичність, економічний розвиток, політика та культура.

Ці дослідження дали можливість краще зрозуміти наслідки колоніальної політики та її вплив на розвиток країн, що стали незалежними. Вони також надали нові підходи до розвитку та організації суспільства в цих країнах [16].

У цілому, розпад колоніальних імперій в 1960-х роках привів до серйозних змін у світі та поставив багато нових завдань для країн, які стали незалежними. Дослідження наслідків колоніальної політики стали важливим інструментом для зрозуміння та вирішення цих завдань. Зокрема, почали з'являтися постколоніальної теорії та підходи до дослідження наслідків колоніальної політики Європи [12].

У 1980-х роках з'явилась нова галузь наукових досліджень – постколоніальна теорія [24]. Ця теорія досліджує наслідки колоніалізму та імперіалізму, зокрема його соціальні, політичні та культурні наслідки. Ці дослідження зосереджують увагу на зрозумінні того, як колоніалізм вплинув на культуру, політику та економіку колонізованих країн.

Постколоніальна теорія запропонувала новий підхід до дослідження наслідків колоніальної політики Європи. Вона стверджує, що колоніалізм мав далекосяжний вплив на життя народів, що його дотикалися, та що наслідки колоніального періоду відчуються й донині. Постколоніальна теорія наголошує на тому, що колоніальні держави змушували народи, що їхні домініони колонізувалися, жити в умовах, які сприяли експлуатації та утиску.

Постколоніальні дослідження виявили, що колоніальна політика Європи великою мірою вплинула на формування економічної та соціальної інфраструктури колонізованих країн. Наприклад, вона часто призводила до того, що країни ставали виробниками сировини для метрополій, але не мали можливості розвивати свої власні промислові сектори. Крім того, колоніалізм також мав вплив на культуру колонізованих народів, зокрема на мову, літературу, мистецтво та релігію.

Історики починали вивчення теми колоніальної політики Європи з різних точок зору, в залежності від свого досвіду та інтересів. Однак, загалом,

дослідження колоніальної політики Європи починається з ознайомлення з геополітичною та економічною ситуацією в Європі та в усьому світі від кінця XV до початку XX ст. [13].

Також, історик може розглядати вплив колоніальної політики на різні аспекти суспільного життя, наприклад на культуру, мистецтво, релігію, етнічні відносини, економіку, політику тощо. Дослідження можуть також спрямовуватися на окремі країни або регіони, залежно від інтересів історика.

Отже, підхід до вивчення теми колоніальної політики Європи може бути досить різноманітним.

Доцільно зазначити низку досліджень, пов'язаних з розглядом колоніальної політики Європи [22]:

- 1978 рік - Видання книги "Орієнталізм" Едварда Саїда, яка змінила погляд на взаємовідносини між західною та східною культурами та показала вплив колоніальної політики на культурні стереотипи.
- 1989 рік - Видання книги "Придане людства" Франца Фанона, яка розкрила психологічні та соціальні наслідки колоніальної політики та сприяла розвитку постколоніальної теорії.
- 1994 рік - Видання книги "Чорна атлантида: історія Африки з початку світу до початку колоніального періоду" Безіл Девіса, яка досліджує історію Африки до європейської колонізації та показує важливість збереження традиційних африканських культур.
- 2003 рік - Видання книги "Імперія [27].

Історики, які досліджували колоніальну політику Європи, є численними. Варто відмітити декілька з найбільш відомих дослідників:

1. Айнгард Штайн - німецький історик, який досліджував колоніальну політику Німеччини в Африці та на острові Тихоокеанії [21].
2. Ганс Конь - німецький історик, автор книги "Європейські побутові і концептуальні зміни з кінця XVIII до початку XX ст.", дослідження якої

спрямовані на аналіз соціально-економічних та культурних наслідків колонізації [6].

3. Давид Лівермор - британський історик, який досліджував вплив колоніальної політики на Індію та Африку, зокрема на економіку та культуру [7].
4. Джон Атті - британський історик, який досліджував імперіалістичні тенденції у британській політиці та її вплив на розвиток інших країн [1].
5. Джон Хобсбаум - британський історик, автор книги "Вікторіанський вік: 1837-1914", яка досліджує вплив колоніальної політики на розвиток Британії, а також її роль у світовій історії [2].
6. Едвард Саїд - палестинський і американський літературний критик і історик, автор книги "Орієнталізм", яка відкрила шлях до нових досліджень про взаємодію між культурами, політикою та історією [5].
7. Ерік Вольф - американський історик, автор книги "Європейські колонії та світова система: XV-XIX ст.", яка досліджує роль колоніальної політики в утворенні світової системи та розвитку світової економіки [23].
8. Франц Фанон - алжирський письменник і історик, автор книги "Вада колонізації", в якій він описує наслідки колонізації на ідентичність та психіку колонізованих народів [18].

Ці історики є лише декількома прикладами серед численних дослідників, які присвятили своє життя дослідженню колоніальної політики Європи та її наслідків.

Дослідження колоніальної політики має багато історичних аспектів, оскільки колоніальна політика була важливим аспектом світової історії протягом декількох століть. Нижче розглянуто кілька з найважливіших аспектів дослідження колоніальної політики:

Колоніальне поширення західної культури: Одним з основних аспектів колоніальної політики було поширення західної культури та цивілізації по всьому світу. Це включало в себе розповсюдження християнства, західного

стилю життя та права. Багато досліджень вивчають, як колоніальна політика змінила культуру та традиції людей в колоніях.

Економічна домінанта: Колоніальна політика також була зорієнтована на забезпечення економічної домінанти над колоніями. Багато досліджень досліджують, як колоніальна політика вплинула на економіку та промисловість колоній, а також як вона змінила глобальну економіку.

Політична та соціальна структуризація: Колоніальна політика також включала в себе встановлення певної політичної та соціальної структури в колоніях. Це включало в себе створення адміністративних структур та встановлення певного порядку. Дослідники вивчають, як колоніальна політика вплинула на соціальну та політичну структуру в колоніях.

Ставлення до корінних народів: Колоніальна політика також змінила ставлення до корінних народів в колоніях. Багато праць досліджують, як колоніальна політика вплинула на них [26].

РОЗДІЛ 2.

ЕТАПИ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У СВІТІ

2.1. Етапи та регіональні особливості колонізаційної політики Великої Британії

Великобританія доклала перших зусиль для заснування заморських поселень ще в XVI ст. Морська експансія, викликана комерційними амбіціями і конкуренцією з Францією, прискорилося в XVII ст. і призвела до створення поселень в Північній Америці та Вест-Індії. До 1670 року існували британсько - американські колонії в Новій Англії, Вірджинії та Меріленді [5], а також поселення на Бермудських островах, Гондурасі, Антигуа, Барбадосі та Новій Шотландії [17]. Ямайка була отримана шляхом завоювання в 1655 році, і компанія Гудзонової затоки утвердилася в тому, що стало північно-західною Канадою з 1670-х років.

У XVII – XVIII ст. корона здійснювала контроль над своїми колоніями головним чином в районах торгівлі і судноплавства. Відповідно до меркантилістської філософії того часу, колонії розглядалися як джерело необхідної для Англії сировини та були наділені монополіями на свою продукцію, таку як тютюн і цукор. Натомість вони повинні були вести всю свою торгівлю за допомогою англійських кораблів і служити ринками збуту для британських промислових товарів. Навігаційний акт 1651 року і наступні акти створили замкнуту економіку між Великобританією і її колоніями; весь колоніальний експорт повинен був бути відправлений на англійських кораблях на британський ринок, а весь колоніальний імпорт повинен був надходити через Англію. Ця домовленість тривала до першої половини XIX ст [7; 19].

Британська військово-морська могутність здобула для Британії дві найважливіші частини її імперії - Канаду та Індію. Паризький договір 1763 року,

який закінчив Семирічну війну - відому як Французька та Індійська війна в Північній Америці, залишив Британію домінуючою в Канаді. А військові здобутки в Індії забезпечили англійцям масове приєднання території і забезпечили їх майбутнє верховенство в Індії. XIX ст. ознаменувало повний розквіт Британської колоніальної політики [17].

Однак найбільше розширення британської колоніальної влади XIX ст. відбулося в Африці. Великобританія була визнаною правлячою силою в Єгипті з 1882 року а в Судані з 1899 року. У другій половині XIX ст. Королівська нігерська компанія стала поширювати британський вплив в Нігерії, а Золотий берег, нині Гана і Гамбія також стали британськими володіннями. Імперська британська компанія «East» в Африці працювала на території нинішніх Кенії та Уганди, а Британська південна Африка компанія працювала на території нинішнього Зімбабве, колишня Південна Родезія, Замбія - колишня Північна Родезія та Малаві. Перемога Великобританії в Південноафриканській війні в 1899-1902 рр. дозволила їй анексувати Трансвааль і Оранжеву вільну державу в 1902 р. і створити Союз Південної Африка в 1910 р. До кінця XIX ст. Британська імперія становила майже чверть земної поверхні світу і більше чверті її загального населення [5; 24].

Ідея обмеженого самоврядування у 1847 році була введений в дію в колоніях Канади, а пізніше поширена на австралійські колонії, Нову Зеландію, а також на Капську колонію і Наталь на півдні Африка. Ці колонії отримали настільки повний контроль над своїми внутрішніми справами, що в 1907 році їм було надано новий статус домініонів. У 1910 році з Капської колонії Наталь, колишніх бурських республік Трансваалю а також з Оранжевої вільної держави був утворений ще один домініон, Союз Південного Африка [10].

Цю вибрану групу націй у складі колоніальної імперії, зі значним європейським населенням та тривалим досвідом британських форм і практик, часто називали Британською Співдружністю. Вимоги та стреси Першої світової війни та її наслідків призвели до більш формального визнання особливого

статусу домініонів. Коли Великобританія оголосила війну Німеччині в 1914 році, це було від імені всієї імперії, домініонів, а також колоній. Але після закінчення Першої світової війни в 1918 році домініони підписали для себе мирні договори і приєдналися до новоствореної Ліги Націй як незалежні держави, рівні з Великобританією. У 1931 р. Вестмінстерський статут визнав їх незалежними країнами «в складі Британської імперії, рівними за статусом» Сполученому Королівству. У статуті йшлося саме про "Британську співдружність націй" [17]. Коли в 1939 році вибухнула Друга світова війна, домініони зробили власні оголошенні війни.

Інша частина Британської імперії складалася здебільшого з колоній, переважно корінне населення яких не мало такого досвіду. Для них були випробувані різноманітні адміністративні прийоми, починаючи від витонченої індійської державної служби, з її значною мірою ефективним прийняттям рідної практики в цивільному праві та адміністрації, до дуже вільного та непрямого нагляду, здійснюваного на ряді африканських територій, де поселенці та комерційні інтереси були залишені багато для себе, тоді як корінні африканці були розділені на "заповідники" [7].

Націоналістичні настрої швидко розвивалися в багатьох з цих областей після Першої світової війни і тим більше після Другої світової війни, в результаті чого, починаючи з Індії в 1947 році, їм була надана незалежність, поряд з можливістю збереження асоціації з Великобританією. За індійською та пакистанською незалежністю послідували Цейлон, нині Шрі-Ланка та Бірма у 1948 році. Золотий берег став першою африканською колонією на південь від Сахари, яка досягла незалежності як Гана в 1957 році. Рух британських колоній, що залишилися в Африці, Азії та Карибському басейні до самоврядування, набув швидкості в роки після 1960 року, коли міжнародний тиск посилювався особливо в Організації Об'єднаних Націй, коли поняття незалежності поширилося в самих колоніях, і як британська громадськість, яка вже не була активно імперською у своїх настроях, прийняла ідею незалежності як попередній висновок.

Остання значна британська колонія, Гонконг, була повернута під суверенітет Китаю в 1997 році. На той час від імперії практично нічого не залишилося. Співдружність, однак, залишалася напрочуд гнучкою і довговічною установою [24].

2.1. Розвиток французької колоніальної експансії, її розквіт та падіння

Французький колоніалізм частково виник через суперництво та конкуренцію з її сусідами, спочатку Іспанією та Португалією, а пізніше з Британською імперією, а частково з комерційними та економічними інтересами. Основний період французької колоніальної експансії відбувся після встановлення Третьої республіки в 1870 році. Війна Наполеона III з Пруссією обтяжила Францію репараціями, які довелося виплачувати. Крім того, однак, французи розглядали себе як пропагують цінності Просвітництва і як розширення і прославляють французьку культуру, навіть як відтворення римського імперського простору, який існував по обидва боки Середземномор'я, карта колоніальної політики Франції на мапі світу зображено в Додатку Б [33].

Ранні подорожі Джованні да Веррацано і Жака Картьє на початку XVI ст., а також часті плавання французьких рибалок до Великих банків біля Ньюфаундленду протягом усього того століття були попередниками історії колоніальної експансії Франції. Але ревливий захист Іспанією своєї американської монополії та зриви, спричинені в самій Франції релігійними війнами в кінці XVI ст., перешкождали будь-яким послідовним зусиллям Франції зі створення колоній [25]. Ранні французькі спроби заснувати колонії в Бразилії, в 1555 році, в Ріо-де-Жанейро і в 1612 році, в Сан-Луїсі, та у Флориді включаючи форт Кароліна в 1562 році, не мали успіху, через португальську та іспанську пильність.

Історія колоніальної імперії Франції по-справжньому почалася 27 липня 1605 року з заснування Порт-Рояль в колонії Акадія в Північній Америці, на території нинішньої Нової Шотландії, Канада. Через кілька років, в 1608 році, Самуель де Шамплен заснував Квебек, який повинен був стати столицею величезної, але малозаселеної, хутряно-торгової колонії Нової Франції [11].

Хоча завдяки союзам з різними індіанськими племенами французи змогли встановити вільний контроль над більшою частиною північноамериканського континенту, райони французького розселення, як правило, обмежувалися долиною річки Святого Лаврентія. До створення Суверенної ради 1663 року території Нової Франції розвивалися як меркантильні колонії. Лише після прибуття інтенданта Жана Талона, в 1665 році [15], Франція надала своїм американським колоніям належні засоби для розвитку колоній населення, порівнянних з британськими. Але інтерес до колоніалізму у Франції, яка концентрувалася скоріше на домінуванні всередині Європи, був порівняно малий, і протягом більшої частини історії Нової Франції навіть Канада значно відставала від британських північноамериканських колоній як за чисельністю населення, так і за економічним розвитком. Сама Акадія була втрачена англійцями в Утрехтському договорі в 1713 році.

У 1699 році французькі територіальні претензії в Північній Америці розширилися ще далі, з заснуванням Луїзіани в басейні річки Міссісіпі. Розгалужена торгова мережа по всьому регіону, з'єднана з Канадою через Великі озера, підтримувалася за допомогою величезної системи укріплень, багато з яких були зосереджені в країні Іллінойс і в сучасному Арканзасі [11].

У міру зростання французької імперії в Північній Америці французи також почали будувати меншу, але більш прибуткову імперію в Вест-Індії. Поселення уздовж південноамериканського узбережжя на території сучасної Французької Гвіани почалося в 1624 році, а колонія була заснована на Сент-Кітс в 1625 році. Варто зазначити що острів повинен був бути розділений з англійцями до Утрехтського договору в 1713 році.

Найважливіше карибське колоніальне володіння було до 1664 року, коли колонія Сен-Домінг - сьогоднішня Гаїті, була заснована на західній половині іспанського острова Еспаньола. У XVIII ст. Сен-Домінг став найбагатшою цукровою колонією в Карибському морі. Східна половина Еспаньоли - сьогоднішня Домініканська Республіка, також потрапила під французьке правління на короткий період, після того, як була віддана Франції Іспанією в 1795 році [5].

Однак французька колоніальна експансія не обмежувалася Новим Світом. У Сенегалі в Західному Африка французи почали засновувати торгові пости уздовж узбережжя в 1624 році. У 1664 році була створена Французька Ост-Індська компанія, яка конкурувала за торгівлю на сході. Колонії були засновані в Індії в Чандернагорі в 1673 р. і Пондічеррі на південному сході в 1674 р., а пізніше в Янамі в 1723 р., Мае в 172 р. та Карікалі в 1739 р. Колонії також були засновані в Індійському океані, на Іль-де-Бурбоні, Реюньон в 1664 р., Іль-де-Франс - Маврикій, 1718 р. та на Сейшельських островах у 1756 р [11].

Розглянемо другу хвилю Французької колоніальної політики, після закінчення наполеонівських воєн більшість колоній Франції були втрачені на користь Великобританії, зокрема Гваделупа і Мартініка у Вест-Індії, Французька Гвіана на узбережжі Південної Америки, різні торгові пости в Сенегалі, Іль-Бурбон та Індійському океані та крихітні індійські володіння Франції. Пізніше Британія остаточно анексувала Сент-Люсію, Тобаго, Сейшельські острови та Іль-де-Франс [11; 15].

Справжній початок другої французької колоніальної імперії було закладено в 1830 році, з французьким вторгненням в Алжир, який був завойований протягом наступних 17 років. Під час Другої імперії, очолюваної Наполеоном III, була зроблена спроба встановити в Мексиці протекторат колоніального типу, але цього виявилось занадто мало, і французи були змушені відмовитися від експерименту після закінчення громадянської війни в США, коли американський президент Ендрю Джонсон посилався на доктрину Монро. Ця французька

інтервенція в Мексику тривала з 1861 по 1867 рік. Наполеон III також встановив французький контроль над Кохінхіною, найпівденнішою частиною сучасного В'єтнаму, включаючи Сайгон у 1867 і 1874 роках, а також протекторат над Камбоджею в 1863 році.

Лише після франко-пруської війни 1870–1871 років та заснування Третьої республіки 1871–1940 рр., було придбано більшість пізніших колоніальних володінь Франції. Зі своєї бази в Кохінхіні французи захопили Тонкін це сучасний північний В'єтнам, і Аннам це сучасний центральний В'єтнам в 1884–1885 роках. Вони разом з Камбоджею і Кохінхіною утворили Французький Індокитай в 1887 році. У 1849 році була встановлена французька концесія в Шанхаї, що тривала до 1946 року [16].

Колонізація територій Африки в 1914 році, Французи управляли найбільшим зрізом (див. Додаток В), їхня західноафриканська імперія була майже суміжною з півночі на південь, розширюючи французький простір майже на всю Африку через Середземне море. Вплив також було розширено в Північній Африці, встановивши протекторат на Тунісі в 1881 році - Бардоський договір. Поступово французький контроль був встановлений над більшою частиною Північної, Західної та Центральної Африка до рубежу століть включаючи сучасні народи Мавританії, Сенегалу, Гвінеї, Малі, Кот-д'Івуару, Беніну, Нігеру, Чаду, Центральноафриканської Республіки, Республіки Конго, а також східноафриканського прибережного анклаву Джибуті [3; 4].

Під час Агадірської кризи в 1911 році Великобританія підтримала Францію, а Марокко стало французьким протекторатом [19].

У цей час французи також створили колонії в південній частині Тихого океану, включаючи Нову Каледонію, різні острівні групи, які складають Французьку Полінезію включаючи Острови Товариства, Маркеси, Туамот, і встановили спільний контроль над Новими Гебридами з Великобританією [26].

Французи зробили свої останні великі колоніальні здобутки після Першої світової війни, коли вони отримали мандати на колишні турецькі території

Османської імперії, що складають те, що зараз є Сирією та Ліваном, а також більшість колишніх німецьких колоній Того та Камеруну. Відмінною рисою французького колоніального проекту кінця XIX ст. – початку XX ст. була цивілізаційна місія «*mission civilisatrice*», принцип, згідно з яким обов'язком Європи було донести цивілізацію до народів, що зазнали лиха. Таким чином, колоніальні чиновники проводили політику франко-європеїзації у французьких колоніях, особливо колоніях західної Африки. Африканці, які прийняли французьку культуру, включаючи вільне використання французької мови та навернення до християнства, отримали рівне французьке громадянство, включаючи виборче право [25].

Колоніально-політичні погляди Франції почали розпадатися під час Другої світової війни, коли різні частини її імперії були окуповані іноземними державами такі як Японія в Індокитаї, та Великобританією в Сирії, Ліваном на Мадагаскарі, та США і Великобританія в Марокко і Алжирі, а Німеччина в Тунісі. Однак контроль поступово відновлювався Шарлем де Голлем [19]. Французький союз, включений в Конституцію 1946 року, замінив колишню колоніальну імперію.

2.3 Етапи та регіональні особливості колонізаційної політики Німеччини

Німецька колоніальна імперія була заморською територією, утвореною в кінці XIX ст. в складі Німецької імперії династії Гогенцоллернів. Недовговічні колоніальні зусилля окремих німецьких держав мали місце в попередні століття, але колоніальні зусилля імперської Німеччини почалися в 1883 році. Німецька колоніальна імперія закінчилася Версальським договором у 1919 році після Першої світової війни, коли її території були конфісковані та розподілені між переможцями за новою системою мандатів, створеною Лігою Націй. Спочатку

неохоче вступав в гонку за колонії через свою традиція експансії в межах європейського простору, оновлена спроба Німеччини завоювати Європу в Першій світовій війні призвели до втрати своїх заморських володінь [20].

У різний час Німеччина як Священна Римська імперія включала Північну Італію, Австрію, Швейцарію, Голландію, Ліхтенштейн, Люксембург, що зараз є Чехією, Словенією, Бельгією та частиною Польщі [4; 12]. Колоніальні території управлялися так само, як управлялася Німеччина. З іншого боку, вихід Німеччини з колоніалізму відбувався таким чином, що затяжних воєн за незалежність вдалося уникнути.

Через затримку об'єднання орієнтованою на землю Пруссією в 1871 році, Німеччина запізнилася з імперіалістичною сутичкою за віддалену колоніальну територію - їх так зване "місце під сонцем". Німецькі держави до 1870 р. зберігали окремі політичні структури та цілі, а німецька зовнішня політика аж до епохи Отто фон Бісмарка зосередилася на вирішенні «німецького питання» в Європі та забезпеченні німецьких інтересів на цьому ж континенті. З іншого боку, німці мали традиції іноземної морської торгівлі, що сягають часів Ганзейського союзу; існувала традиція німецької еміграції, на схід у напрямку Росії та Румунії та на захід до Північної Америки, а північнонімецькі купці і місіонери виявляли жвавий інтерес до заморських земель [25].

Багато німців в кінці XIX ст. розглядали колоніальні придбання як справжню ознаку досягнення державності, а попит на престижні колонії йшов пліч-о-пліч з мріями про флот у відкритому морі, який стане реальністю і буде сприйнятий Сполученим Королівством як загроза. Спочатку Бісмарк, чия прусська спадщина завжди розглядала Європу як простір, в якому німецькі імперіалістичні амбіції знаходили вираження, виступав проти ідеї пошуку колоній. Він стверджував, що тягар їх отримання і захисту переважить потенційні вигоди. Однак наприкінці 1870-х років громадська думка змістилася на користь ідеї колоніальної імперії. На початку 1880-х років Німеччина приєдналася до інших європейських держав у «Сутичці за Африку». Серед колоній Німеччини були німецькі Тоголенд, нині

це частина Гани і Того, Камерун, Німецька Східна Африка - нині це Руанда, Бурунді і Танзанія, і німецька Південно-Західна Африка - нині Намібія, карта див. Додаток Г. Берлінська конференція 1884-85 рр., Яку організував Бісмарк, встановила правила придбання африканських колоній; зокрема, вона захищала вільну торгівлю в окремих частинах річки Конго [12; 20].

Оскільки Німеччина так пізно вступила в гонку за колоніальні території, більша частина світу вже була розділена іншими європейськими державами; в деяких регіонах тенденція вже була до деколонізації, особливо в континентальній Америці, заохочуваної Американською революцією, Французькою революцією та Наполеоном Бонапартом [22].

Німеччина не робила спроб переформувати своїх колоніальних підданих в німецький образ так, як французи і англійці намагалися зліпити своїх підданих в своєму образі. У той час як французи та англійці запровадили політику, яка поширювала їхні мови та культуру, Німеччина обмежила використання німецької мови невеликою кількістю елітних колоніальних підданих. Насправді лише невелика кількість німців переселилася в колонії. Повстання, які відбувалися, були жорстоко придушені [20; 21].

Поразка Німеччини у Першій світовій війні призвела до того, що Японія отримала Каролінські та Маріанські острови, Франція - Камеруни, Бельгія - невеликі частини німецьких Східних частин Африки, а Великобританія - решту, також німецькі Нова Гвінея, Намібія і Самоа. Тоголенд був розділений між Францією і Великобританією. Більшість цих територій, придбаних англійцями, були приєднані до різних царств Співдружності за океаном і були передані їм після здобуття ними незалежності. Намібія була надана Південній Африці як мандат Ліги Націй. Західне Самоа управлялося як мандат Ліга націй класу С, мандатом Нової Зеландії та Рабаула за тими ж лініями – Австралії [12].

Розглянемо протяжність Німецької імперії Це список колишніх колоній і протекторатів Німецької колоніальної імперії.

Колонії Вельсера: Америка - це Маленька Венеція. Бранденбурзько-пруські колонії: це Африка - Грое Фрідріхсбург (Гана), 1683-1718 рр., - Аргін (в Мавретанії), 1685-1721рр., Чомуда - в даний час Того, це близько 1700 року ця бранденбурзька «колонія» була лише незначною точкою підтримки, кілька осель на місці, де британці та голландці також мали свої місця [6].

Америка: - Сент-Томас, Карибський басейн, нині на Віргінських островах США, територія оренди Бранденбурга в Датській Вест-Індії; 1685-1720 рр.

Острів крабів Краббенінсель, це Карибський басейн, нині в США, Бранденбурзьке приєднання в Датській Вест-Індії; 1689-1693 рр., Тертолен - Карибське море в 1696р [5].

Розглянемо німецькі колонії:

- Африка: Німецька Східна Африка - (Дойч-Остафріка) [15];
- Танганьїка; після Першої світової війни британський мандат Ліги Націй, який в 1962 році став незалежним, а в 1964 році об'єднався з колишнім британським протекторатом султанату Занзібар, утворивши сучасну Танзанію [3];
- Руанда-Урунді: 1885 - 1917 рр., Руанда - сучасність, Бурунді – сучасність [6];
- Вітуленд 1885 - 1890, з тих пір в Кенії [16];
- Трикутник Кіонга, з 1920 року - раніше окупований в португальському Мозамбіку [15];
- Німецька Південно-Західна Африка;
- Намібія - сучасність, за винятком тодішньої британської затоки Уолвіс;
- Ботсвана [10].

Німецька Західна Африка (Deutsch-Westafrika) - проіснувала як одне ціле лише два-три роки, потім розкололася на дві колонії через відстані:

- Камерун 1884 - 1914, після Першої світової війни відокремилися в британській частині Камерун і французький Камерун, який став справжнім Камеруном. Пізніше британська частина була розділена навпіл, причому одна

частина приєдналася до Нігерії, а інша Камерун. Такі як Камерун, Нігерія-Осттейль, Цхад-Зюдвесттейль, Централафріканіше Республіка-Весттейль, Республіка Конго-Нордосттейль, Габун-Нордтейль [15].

– Того 1884 - 1914 рр., після Першої світової війни розділилася на дві частини: британську частину Гана-Весттейль, яка приєдналася до Гани, і французьку, яка стала Того;

– Мусмелібум, який став частиною Конго.

Тихоокеанські колонії [13]:

– Німецька Нова Гвінея, Deutsch-Neuguinea, сьогодні Папуа-Нова Гвінея в 1884 – 1914 рр;

– Кайзер-Вільгельмсланд;

– Архіпелаг Бісмарка архіпел Бісмарка;

– Німецькі Соломонові острови або Північні Соломонові острови - Саломонен або Нердліхе Саломон-Інсельн, в 1885-1899 рр.;

– Бугенвіль - Бугенвіль-Інсель, в 1888-1919 рр.;

– Науру в 1888-1919 рр.;

– Німецькі Маршаллові Острови в 1885-1919 рр.;

– Маріанські острови в 1899-1919 рр.;

– Каролінські острови в 1899 - 1919 рр.;

– Федеративні Штати Мікронезії в 1899-1919 рр.;

– Палау 1899-1919 рр.;

– Німецьке Самоа в 1899-1919/45 рр.;

– Самоа 1900-1914 рр.;

Китай: це Затока Цзяочжоу в 1898-1914 рр. [16].

На відміну від імперської спадщини інших європейських країн, особливо Іспанії, Франції та Великобританії, Німецька імперія не створила великої німецькомовної спільноти або стійких культурних зв'язків [6]. Жодна неєвропейська країна не зробила німецьку мову офіційною. На відміну від цього,

французька мова є офіційною мовою в 28 країнах, поширених по всьому світу. Традиційна політика Німеччини щодо обмеження громадянства для людей німецького походження також означала, що до недавнього часу «іммігрантське населення» Німеччини не накопичило достатньої політичної влади, щоб «змусити німецьких політиків прислухатися до своїх інтересів і потреб» [4; 13].

2.4. Колоніальні конфлікти та недоліки колоніалізму

У середині XVIII ст. між Францією та Британією почалася серія колоніальних конфліктів, що в кінцевому підсумку призведе до загибелі більшої частини першої французької колоніальної імперії. Цими війнами були Війна за австрійську спадщину 1744–1748 рр., Семирічна війна 1756–1763 рр., Війна американської революції 1778–1783 рр., Французька революція 1793–1802 рр., та Наполеонівська 1803–1815 рр. війни. Це навіть можна побачити розглядаючи шкільний курс історії в часи до першої з французьких та індійських воєн. Цей повторюваний конфлікт відомий як так звана Друга столітня війна [2; 11].

Хоча війна за австрійську спадщину була нерішучою - незважаючи на успіхи Франції в Індії під керівництвом французького генерал-губернатора Жозефа Франсуа Дюпле - Семирічна війна, після ранніх французьких успіхів у Мінорці та Північній Америці, зазнала французької поразки, причому чисельно переважаючі англійці, а їх було понад мільйон до приблизно 50 тисяч французьких поселенців, завоювали не тільки Нову Францію за винятком невеликих островів Сен-П'єр і Мікелон, а також більшість західноіндійських, карибських колоній Франції та всі французькі індійські форпости. У той час як за мирним договором індійські форпости Франції, а Карибські острови Мартиніка і Гваделупа були відновлені у Франції, конкуренцію за вплив в Індії виграли англійці, а Північна Америка повністю програла - більшу частину Нової Франції взяла Британія, за винятком Луїзіани, якою Франція поступилася Іспанії в якості

оплати за пізній вступ Іспанії у війну, як компенсацію за анексію Великобританією Іспанської Флориди. Також до англійців відійшли Гренада і Сент-Люсія в Вест-Індії [16].

Деяке відновлення французької колоніальної імперії було зроблено під час французької інтервенції в Американську революцію, коли Сент-Люсія була повернута Франції за Паризьким договором у 1783 році, але не так багато, як сподівалися під час французької інтервенції. Справжня катастрофа сталася з тим, що залишилося від колоніальної імперії Франції в 1791 році, коли Сен-Домінг що складається із західної третини карибського острова Еспаньола, найбагатша і найважливіша колонія Франції, була розірвана масовим повстанням рабів, викликаним частково розколами серед еліти острова, які виникли в результаті Французької революції 1789 року. Раби, очолювані в кінцевому підсумку Туссеном Лувертуром, а потім, після його захоплення французами в 1801 році, Жан-Жаком Дессаліном, провели свої власні спротиви проти французьких, іспанських та британських супротивників, і в кінцевому підсумку домоглися незалежності як Гаїті в 1804 році, тоді Гаїті стала першою чорною республікою в світі, набагато раніше, ніж будь-яка з майбутніх африканських націй [2; 15].

Тим часом знову відновлена війна з Великобританією з боку французів, вилілася в захоплення англійцями практично всіх залишилися французьких колоній. Вони були відновлені за Ам'єнським миром в 1802 році, але коли війна відновилася в 1803 році, англійці незабаром відбили їх. Викуп Францією Луїзіани в 1800 році ні до чого не призвів, так як остаточний успіх гаїтянського повстання переконав Бонапарта в тому, що володіння Луїзіаною не буде коштувати витрат, що призвело до її продажу Сполученим Штатам в 1803 році. Також французька спроба заснувати колонію в Єгипті в 1798–1801 рр. не увінчалася успіхом. З іншого боку, між Францією та Єгиптом були встановлені стійкі культурні зв'язки, які сильно вплинули на розвиток арабського націоналізму. Єгипет також прийняв Наполеонівський кодекс [22].

Отже в завершення можемо розглянути переваги колоніалізму, та видимі недоліки колоніальної політики в цілому. По-перше, колоніалізм мав багато переваг. Спочатку колоніальна політика вона мала на меті збагачення рідної країни. Багатство, яке надходило з колоній, робило країну-матір процвітаючою.

По-друге, колоніалізм сприяв промисловому зростанню материнської країни. Сировина привозили в країну-матір з її колоній. Фабрики працювали досить добре і виробляли все більше і більше тих, кого знову відправляли в колонії для плавання.

По-третє, надлишок населення країни відправлявся в різні колонії. Це зменшило тягар материнської країни і поганого добра, аж до злиднів.

По-четверте, метрополії відправила в різні колонії безліч могутніх і геніальних людей. Вони ставали главою адміністрації або армії. Свою платню вони отримували з колоній. Таким чином, країна-мати цілком могла управляти своїми колоніями.

По-п'яте, колоніалізм підвищив престиж країни-матері. Чим більше колоній мала країна, тим більший престиж вона мала перед іншими. Вона також вважала себе більш могутньою, це в свою чергу також сприяло єдності серед людей колонії. Потрапивши під чари країни-матері, жителі колоній любили один одного і були єдині. З часом вони воювали проти материнської країни і стали незалежними. Американська війна та незалежність та боротьба Індії за свободу були її кричущими прикладами [24].

Колоніалізм також допомагав у просуванні освіти, сільського господарства, адміністрації, промисловості, торгівлі та торгівлі. З часом ці колонії стали самодостатніми, також колоніалізм навчав народ таким поняттям як - «націоналізм», «демократія» та «конституціоналізм». У пізніші часи ці ідеї допомогли жителям колоній досягти незалежності.

Нарешті, це дуже допомогло місіонерам. Вони вчили англійської мови людей в різних колоніях. Це освічені люди, які знали багато нових ідей і поширювали їх серед рідного народу.

Тепер розглянемо недоліки колоніалізму:

По-перше, колоніальна політика експлуатувала жителів колоній. Тоді економічний стан населення колоній став хитким, тому що сировину вивозили з колонізованих країн до країни-матері.

По-друге, країні-матері доводилося воювати з тубільними правителями. Через постійні війни мир в різних колоніях був втрачений.

По-третє, колоніалізм породив потворну традицію на зразок рабства. Країна-мати продала рабів зі своєї колонії в різні країни світу. У Лісабоні існує як невольничий ринок, рабів там продавали як живий товар.

По-четверте, колоніалізм створив стіну між правителем і правлячим. Правитель - ненавидів колоніальний народ і пригнічував його. Нарешті, жителі різних колоній підняли повстання проти іноземного народу і вели затяжну боротьбу проти нього.

Нарешті, це спонукало правителів прийняти політику «розділяй і володарюй» в колонії. Результат такої політики виявився занадто жорстким. Цей колоніалізм викликав розбіжності між індусами та мусульманами в Індії. Нарешті вона розділила країну на Індію і Пакистан. Таким чином, колоніалізм мав багато поганих наслідків [17; 19].

Колоніалізм був поступово закінчений європейськими країнами після Другої світової війни в результаті багатьох факторів, включаючи зміни в світовому політичному кліматі, боротьбу за незалежність колоніальних країн, зміни в економічному та соціальному середовищі і зростаючу свідомість про права людини.

Багато колоніальних країн почали боротьбу за свою незалежність в середині 20-го століття, і багато європейських країн поступово відмовлялися від своїх колоніальних територій після відвоювання незалежності цих країн. Наприклад, Велика Британія здавала свої колонії на південному заході Африки, включаючи Нігерію та Кенію, у 1960-х роках.

Інші країни, такі як Франція та Нідерланди, також поступово здали свої колонії в Африці та Азії. Багато з цих країн стали незалежними державами після десятиліть боротьби за свої права.

Закінчення колоніалізму європейськими країнами відкрило шлях до створення нової світової картини, де країни були вільними від імперського контролю та мали можливість розвиватися самостійно [25].

РОЗДІЛ 3.

ВІДОБРАЖЕННЯ ПИТАННЯ ПРОВАДЖЕННЯ КОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ДЕРЖАВАМИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ

Питання колоніальної політики включено в шкільний курс історії. Залежно від рівня освітньої програми, можливо включити деякі або всі з наступних аспектів:

- Колоніальні експансії та заснування колоній: це коли досліджують історію колоніальних експансій, заснування колоній та їх вплив на корінні народи. Можливо також досліджувати, як колоніальні держави використовували свою владу та ресурси для підкорення та контролю національних груп.

- Культурний вплив колоніалізму: це коли досліджують культурний вплив колоніалізму на корінні народи. Це може включати дослідження того, як колоніалізм вплинув на мову, релігію, традиції та інші аспекти культури корінних народів.

- Соціальний вплив колоніалізму: під час вивчення шкільного курсу історії досліджують соціальний вплив колоніалізму на корінні народи. Це може включати дослідження того, як колоніалізм вплинув на статус та права корінних

народів, відносини між колонізаторами та корінними народами, та інші соціальні аспекти.

- Рухи за незалежність та деколонізація: під час вивчення шкільного курсу історії досліджують рухи за незалежність та деколонізацію, які відбулися після закінчення колоніального періоду. Вони можуть досліджувати, як корінні народи та інші групи боролися за свої права та свободу від колоніального гніту.

Зокрема, доцільно говорити про можливості представлення у шкільному курсі історії фактів відображення колоніальної політики Європи, факти можуть бути різними в залежності від країни та контексту, в якому вони використовуються. Проте, в більшості випадків, шкільні підручники є відображенням національної ідентичності та культури, що може приводити до спотворення або неповного представлення історичних подій, включаючи колоніальну політику.

З витоками колонізаційної політики можна ознайомитися в 6 класі, Всесвітня історія. Історія України, в Розділі 2. Стародавні цивілізації Азії та Африки, в пункті: «Повсякдення й господарське життя. Фінікійська колонізація», а також в Розділ 3. Антична цивілізація, в пункті: «Велика грецька колонізація».

Зі створеннями колонізаційних імперій можна ознайомитися в навчальній програмі Історія України. Всесвітня історія 5–9 класи, а саме програма для 8 класу: «Всесвітня історія», подано Розділ 1. Великі географічні відкриття та становлення капіталістичних відносин, в пункті: «Створення колоніальних імперій. Зміна поглядів на світ» [31].

Окреслені аспекти колонізаційних політичних поглядів можуть бути представлені у ході опрацювання матеріалів за навчальними програмами з історії для загальноосвітніх навчальних закладів - «Історія: Україна і світ. 10–11 класи», «Історія України. Всесвітня історія. 5–9 класи» [29].

Навчальна програма для 5–9 класи, а саме «Всесвітня історія. 8 клас», Історія України. Всесвітня історія, передбачає вміст Розділу 5. Епоха просвітництва, де відображено - Колонії Великої Британії в Північній Америці [28].

Всесвітня історія. 9 клас передбачає Розділ 2. Європа та Америка в добу революцій і національного об'єднання (1815–1870 рр.), в пункті - Зовнішня і колоніальна політика Великої Британії, міститься історичний аспект колонізаційного настрою Великої Британії в даний період. А в Розділі 3. подано «Модернізацію країн Європи та Америки в останній третині XIX – на початку XX ст. пробудження Азії», де містяться напрямки колоніальної експансії й колоніальні володіння Великої Британії, Франції та Німеччини, а також території незалежних держав на Балканах, Японії, Китаю та Османської імперії [29].

Ознайомлення з навчальною програмою для 5–9 класи, Всесвітня історія 9 клас, в Розділі 4. Міжнародні відносини (друга половина XIX – початок XX ст.), у ході вивчення цього розділу як учитель, так і учні можуть звернутися до початок боротьби за переділ колоніального світу, міжнародні кризи та збройні конфлікти на початку XIX ст. [28].

Отже, окрім завойовницьких аспектів Європи, також можуть бути висвітлені розділи конфліктів та недоліків колонізаційної політики в цілому в навчальних програмах для загальноосвітніх навчальних закладів. Відповідно до навчальної програми «Історія: Україна і світ. 10 - 11 класи» ця тема може бути залучена у 10 класі - «Історія: Україна і світ (1914 - 1945 рр.» - у ході вивчення Розділу 2. «Етапи та регіональні особливості проведення колоніальної політики у світі» [30].

Зокрема, за програмою передбачено пункт: «Тоталітарний режим як виклик людству». У наступному Розділі 4. Держави Азії та Латинської Америки, а саме в пункті: радикалізації політичного життя в країнах Європи, Азії та Латинської Америки; зламу демократичних систем у країнах Центрально-Східної Європи; розгортання антиколоніального руху [30].

До шкільної навчальної програми Історія: Україна і світ (від 1945 р. до сучасності), 10–11 класи, Історія: Україна і світ, також включено Розділ 2. Світ у пошуках нових моделей розвитку, який містить пункт: «Деколонізація і виникнення «третього світу». Близькосхідна проблема», де відображено деколонізацію країн Азії та Африки: передумови, етапи, наслідки. Економічні й

суспільні проблеми «третього світу» та пошук шляхів їх розв'язання. Вогнища військово-політичних конфліктів у країнах «третього світу». Радянська інтервенція в Афганістан. Близькосхідна проблема: арабо-ізраїльський конфлікт. Рух неприєднання [28].

Отже, в шкільній програмі з історії для загальноосвітніх навчальних закладів історія колонізаційної політики Європи відображена у низці навчальних програм. Зокрема, у програмах «Історія України. Всесвітня історія» для 5-9 класів та «Історія: Україна і світ» для 10-11 класів, присвячених історії Європи, присутні розділи про колонізацію, процеси колонізації та поширення колоніальних імперій [30].

ВИСНОВКИ

У підсумку, виконання поставлених завдань дозволило ретельно дослідити історію колоніалізму та його вплив на розвиток країн-колоній. Огляд історіографії дав змогу визначити, що дослідження впливу колоніальної політики на культурний, економічний та соціальний розвиток країн-колоній показало, що ця політика мала як позитивні, так і негативні наслідки. З огляду на аналіз досліджень та джерел, можна зробити висновок, що колоніальна політика Європи була одним з найважливіших аспектів її історії. Протягом десятиліть європейські держави здійснювали активну політику щодо підкорення територій поза межами Європи, розширюючи свій вплив на різних континентах.

Проаналізувавши роль Європейських країн у відносинах з іншими країнами, що були під колоніальним управлінням, можна зробити висновок, що колоніалізм був інструментом політичної та економічної домінації, який супроводжувався розграбуванням територій та ресурсів.

Дослідження регіональних особливостей колоніальної політики в Африці, Азії та Америці показало, що вплив колоніальної політики на ці регіони був різний, залежно від багатьох факторів, таких як географічне положення, культурні традиції та національна свідомість. Розгляд взаємодії колоніальної політики з іншими процесами, що відбувалися в Європі, дозволив зрозуміти, що колоніалізм був невід'ємною складовою частиною процесу формування європейської політики та культури.

Основними причинами колоніальної експансії Європи були економічні та політичні інтереси, а також ідеологічні мотивації. У свою чергу, ця політика мала значний вплив на культуру, економіку та соціальне життя як у колоніях, так і в самих європейських країнах. Аналізуючи історію колоніальної політики Європи, необхідно зазначити, що це була складна та суперечлива сфера її діяльності. Не завжди вона приносила очікувані результати та призводила до позитивних наслідків для колонізованих народів. З іншого боку, колоніальна експансія

Європи дала поштовх розвитку світової економіки та наукових досліджень, що мали величезне значення для всього світу.

З огляду на аналіз досліджень та джерел бачимо що колоніальна політика Європи є важливим аспектом світової історії та має значний вплив на сучасний світ. Вивчення цієї теми у шкільному курсі історії допоможе учням зрозуміти, які проблеми сталися в результаті впливу європейської колоніальної експансії на інші країни та народи.

Зокрема, учні зможуть з'ясувати, як колоніальна політика Європи вплинула на економіку, культуру та політику в колонізованих країнах, а також як це вплинуло на розвиток європейських країн. Крім того, у шкільному курсі історії показано причини та мотиви, які спонукали європейські держави до колоніальної експансії, а також про труднощі та конфлікти, які виникали в процесі цього розширення. Колоніальна політика Європи у шкільному курсі історії дає бачення та можливість критично оцінити події минулого та зрозуміти вплив, який вони мають на сучасний світ.

Отже, ознайомлення з навчальною програмою - Історія України. Всесвітня історія. 5-9 класи - у 8-му класі програми передбачено вивчення теми «Колоніальна експансія Європи в XV-XVIII ст.», а також у 9-му класі - "Європейська імперія та вплив на світову історію в XVIII-XIX ст."

Навчальна програма - Історія: Україна і світ. 10–11 класи - програма передбачає вивчення тем «Створення колоніальних імперій у XV-XVIII ст.», «Розбудова європейської системи відносин у другій половині XVIII ст.», "Європейська імперія та вплив на світову історію в XIX ст." та ін.

Ознайомлення з навчальною програмою 10-11 класи - Історія країн Європи - ця програма передбачає вивчення історії країн Європи з XVIII до початку XX століття, тобто періоду, коли Європа активно розширювала свої колоніальні імперії.

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновки, що колонізаційна політика Європи була великим історичним явищем, яке мало

глибокий вплив на культурний, економічний та соціальний розвиток країн-колоній. Вона змінила карту світу, розширила зону впливу країн-колонізаторів та забезпечила їм значний економічний приріст. Проте, наступники колонізації успадкували значну кількість проблем, які виникли в результаті її проведення, таких як насильство, роз'єднання суспільств, втрата культурної спадщини та економічна залежність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Брайлян Є.С. Економічна політика Великої Британії на Тринідаді і Тобаго (1945 – 1958 рр.). Дні науки історичного факультету, присвячені 150- річчю від дня народження М.С. Грушевського. Матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених. К., 2016. С. 202–206.
2. Брайлян Є.С. Місцева колоніальна адміністрація в Британській Вестіндії (XVII – перша третина ХІХ ст.) Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. 2013. Вип. 12. С. 276–281.
3. Гісем О. В., Мартинюк О.О. Всесвітня історія : підруч. для 8 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. - 144 с.
4. Гнатюк О. Від історії ідеї до нової схеми історії Центрально-Східної Європи. Шпорлюк Р. Формування модерних націй: Україна – Росія – Польща; переклад з англ. Г. Касьянова, М. Климчука, М. Рябчука, Я. Стріхи, Д. Матіяш, Х. Чушаак. – К. : Дух і Літера, 2013. – С. 5–22.
5. Гребенюк В. С. Військово-морське суперництво Великобританії та Франції в Індії та Північній Америці в 1756–1763 рр. та розширення Британської колоніальної імперії. Вісник Луганського націонал.
6. Троян С. С. Колоніальна політика кайзерівської Німеччини у форматі боротьби за «місце під сонцем» (1896-1900 роки). Історична пам'ять: Науковий збірник. Полтава, Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка, 2001. №1. С. 95-110
7. Гребенюк В. С. Джерельна база з проблематики становлення Британської колоніальної імперії в сер. ХVІІІ ст. Всесвітня історія та актуальні проблеми міжнародних відносин: стат. та матеріали ІІ Міжнар. наук.-прак. конф., присвяченої пам'яті проф. Г. Л. Бондаревського Луганськ, 12–13 квіт. 2011 р. Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2011. С. 556–561.

8. Новопашина Л.Ю. Англо-голландське колоніальне суперництво в 1814 - 1824 роках. Питання історії. 2004. № 4.
9. Демчишак Р.Б., Плазова Т.І. Історія творення Європи. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 140 с.
10. Фадєєва І. Два лику колоніалізму. Азія і Африка сьогодні. К. 1994. № 12.
11. Гребенюк В. С. Початок англо-французького колоніального протистояння та боротьба правлячих кіл Великобританії за вироблення зовнішньополітичного курсу, 1755-1756 р.р. Всесвітня історія та актуальні проблеми міжнародних відносин: стат. та матеріали IV Міжнар. наук.-прак. конф., присвяченої пам'яті проф. Г. Л. Бондаревського (Луганськ, 9–10 кв. 2013 р.). Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2013. С. 214–219.
12. Косяк С. М. Німецькі колоніальні товариства і союзи: утворення, склад і діяльність (друга половина ХІХ ст. : автореф. дис. ... канд. істор. наук: 07.00.02. Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2011. 20 с.
13. Ліхтей І. М. Всесвітня історія. Новий час (ХV-ХVІІІ ст.): Підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Грамота, 2008. 264 с.
14. Ліхтей І. М. Всесвітня історія : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. К. : Грамота, 2016. 264 с.
15. Плюта Н. В. Франція і колоніальна політика Німеччини 80-90-х років ХІХ ст. Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Наукові записки РДГУ. Рівне: РДГУ, 2010. Вип. 19. С. 198-204.
16. Подаляк Н.Г. Всесвітня історія : підруч. для 7-го кл. закл. заг. серед. освіти. Київ : Генеза, 2020. 176 с.
17. Сінченко Є. С. Британська колоніальна політика вікторіанської епохи та можливості висвітлення теми в шкільному курсі історії: кваліфікаційна робота (проект) на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»; наук. керівник д-р.іст.н., проф. О. О. Коник ; Міністерство освіти і науки України; Херсонський держ. ун-т, Ф-т психології, історії та соціології,

- Кафедра історії, археології та методики викладання. Херсон : ХДУ, 2020. 67 с.
- 18.Скрипникова Л. В. Английский колониализм в Вест-Индии: Критика буржуазных концепций исторического развития молодых государств Карибского региона. К.: Вища школа. Изд. при Киев. ун-те, 1981. 168 с.
 - 19.Сорочинська Н.М. Всесвітня історія: підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2016. 304 с.
 - 20.Троян С. С. Імперія Отто фон Бісмарка: причини і початок німецької колоніальної політики (1871 – 1885 роки). Зовнішні справи. 2020. № 5-6. С. 31-35.
 - 21.Троян С. С. Колоніальна політика кайзерівської Німеччини у форматі боротьби за «місце під сонцем» (1896-1900 роки). Історична пам'ять: Науковий збірник. – Полтава, Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка, 2001. №1. С. 95-110.
 - 22.Щупак І. Я. Всесвітня історія : підруч. для 8 кл. закладів загальної середньої освіти. Київ : УОВЦ «Оріон», 2021. 192 с.
 - 23.Капелюшний В. П. Колонізації Енциклопедія Сучасної України Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-5765>.
 - 24.Брайлян Є.С. Янсен Я., Остергаммель Ю. Деколонізація: коротка історія. Український історичний журнал. 2018. № 2. С. 203-209.
 - 25.Васильків І. Д., Островський В. В. Басюк О. Я. , Паршин І. Л. , Костікова М. І. Всесвітня історія : підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: Астон, 2021. 176 с.
 - 26.Гончар Б.М., Козицький М.Ю., Мордвінцев В.М., Слюсаренко А.Г.- Всесвітня історія : Навчальний посібник. К.: Знання, 2002. 565с.
 - 27.Електронна бібліотека з історії України та всесвітньої історії URL: [History | Твоя електронна бібліотека \(uahistory.co\)](http://uahistory.co)

28. Історія України. Всесвітня історія 6 - 11 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти URL: [Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf \(mon.gov.ua\)](http://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-6-11-klas)
29. Історія України. Всесвітня історія. 5-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
30. Історія: Україна і світ. 10–11 класи. Навчальна програма з історії для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
31. Навчальна програма дисципліни “Історія країн Європи” 1900 - 1945 рр. Частина 1, URL: [D:\1_e_vydannja\1_2007\metody\o\(iapm.edu.ua\)](D:\1_e_vydannja\1_2007\metody\o(iapm.edu.ua))
32. Мапи колоніальної Європи - URL: [Category:Maps of the history of colonies of France - Wikimedia Commons](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Maps_of_the_history_of_colonies_of_France)
33. Карта колоніальної політики Франції на мапі світу URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ab/131Etendue_de_l%27Empire_Fran%C3%A7ais.svg
34. Карта колоніальної Африки 1914 р. URL: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2a/ColonialAfrica.png>
35. Графічне зображення колоніальної політики Німеччини URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0b/Deutsche_Kolonien_rus.PNG

ДОДАТКИ

Додаток А

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА
ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Мельник Олександр Сергійович, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній, науковій та інших видах діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

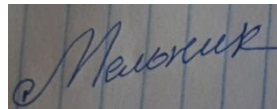
- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на безпосередню перевірку власних наукових, навчальних, навчально-методичних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- надавати достовірну інформацію про методики й результати досліджень, джерела використаної інформації та власну науково-педагогічну (творчу) діяльність;
- контролювати дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти;
- об'єктивно й неупереджено оцінювати результати навчання здобувачів вищої освіти;
- не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
- своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
- не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
- підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
- поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
- не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
- відповідально ставитися до своїх функційних обов'язків;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в різних видах діяльності;
- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників університету;

- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

17.09.2019

(дата)

(підпис)

Мельник О.С

(ім'я, прізвище)

ДОДАТОК Б

Карта колоніальної політики Франції на мапі світу [33]

ДОДАТОК В

Ката колоніальної Африки 1914 р. [34]

ДОДАТОК Г

Графічне зображення колоніальної політики Німеччини [35]

Німецькі колонії:

- Німецька імперія
- колонії Німецької імперії
- Цзяочжоу (концесія в Китаї)
- Пруські колонії (близько 1680-1720)
- «Маленька Венеція» (1529-1556)